

De nationale test giver et øjebliksbillede af, hvor dygtige eleverne er lige nu. Men hvad er et øjebliksbillede egentlig, og hvad kan det bruges til? DPU-forsker Kristine Bagge Kousholt zoomer ind på tidens betydning i testen for at gøre os klogere på elevers testdeltagelse.

PÅ TIDSREJSE I TESTEN

AF CARSTEN HENRIKSEN

Det er tid til national test henne i skolen. Om et øjeblik starter vi. Nu. Testen går i gang, og tiden går. Efter 45 minutter er testen slut for de fleste, men nogle må fortsætte 15 minutter mere. Indtil de har besvaret opgaver nok, til at deres dygtighed kan beregnes. Men én ting er den store visers afmålte rejse henover urskiven, mens testen står på; noget andet er elevernes tidsrejser undervejs. Er det ikke snart slut? Lavede jeg ikke en dum fejl i starten? Hvordan bliver mit resultat? Klarer jeg mig dårligere end de andre? Og hvem skal jeg lege med i frikvarteret bagefter? Den timelange test munder ud i et øjebliksbillede: Så dygtige er eleverne lige nu.

Øjebliksbilledets paradoks

Metaforen om øjebliksbilledet finder man blandt andet i Børne- og undervisningsministeriets vejledning til forældre om nationale test. Her kan man læse, at ”de nationale test giver et øjebliksbillede af dit barns og klassens faglige niveau inden for nogle bestemte, centrale områder af faget.”

”Når ministeriets vejledning bruger metaforen ’øjebliksbillede’, kan det skyldes, at den skal nedtone betydningen af de nationale test og deres konsekvenser og bidrage til at informere om, at der altid er en vis usikkerhed forbundet med testen. Der er jo kun tale om et billede af et øjeblik. Politikere, lærere og andre i skoleverdenen har også taget metaforen til sig. Den kan bruges af fortalere for testen som det forbehold, der legitimerer testen, mens kritikerne omvendt kan se

den som et udtryk for, at testens legitimitet som evalueringsredskab er begrænset,” siger Kristine Bagge Kousholt, lektor ved DPU, Aarhus Universitet.

Øjebliksbilledet er ikke entydigt. Det rummer en dobbeltbetydning af noget foranderligt og noget fikserende.

”Øjebliksbilledet er en paradoksal metafor. Den indikerer, at netop dette billede af et øje-

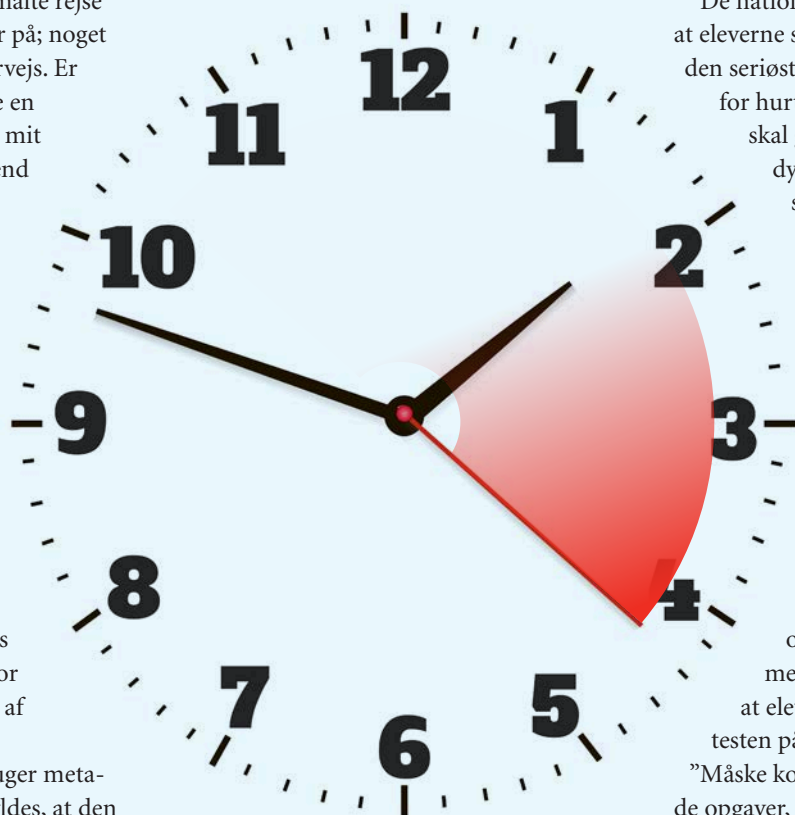
nens og statens opgørelser over, hvordan det går i de danske skoler,” siger hun.

Tiden i testen

I det hele taget er det værd at se nærmere på tiden i testen, mener Kristine Bagge Kousholt. Hun har set på, hvordan forskellige forståelser af tid gør sig gældende i de nationale test, og hvordan de kan gøre os klogere på elevernes testdeltagelse.

”De nationale test bygger på en præmis om, at eleverne skal gå motiverede til testen, tage den seriøst og hverken besvare opgaverne for hurtigt eller for langsomt, hvis testen skal give et retvisende billede af deres dygtighed. At de hver især er fokuserede på den opgave, de er i færd med at løse her og nu. Men ’hver især’ og ’her og nu’ er abstraktioner, der skygger for, at test er en social praksis: Selvom testen er individuel, spiller fællesskabet i klassen og relationerne mellem elever, lærere og forældre altid ind, og hvert ’nu’ i testen indeholder spor af ting, der allerede er sket, og ting, der ikke er sket endnu – både i selve testen, men også i elevernes andre livssammenhænge,” siger hun og peger på, at eleverne ikke nødvendigvis deltager i testen på den måde, den lægger op til.

”Måske kommer de til at tænke tilbage på de opgaver, de allerede har løst, eller måske spekulerer de på, hvordan de opgaver er, der kommer om lidt. Måske fortryder de eller ærgrer sig allerede, måske frygter de det værste eller håber på det bedste af deres testresultat, og måske har de tanker et helt andet sted, hvor de glæder sig til at lege med vennerne eller er bange for at blive mobbet i næste frikvarter. Det er følelser og orienteringer, der både er forbundet til deres

blik også kun har et øjebliks gyldighed. Tager man billedet lidt senere i stedet for – dvs. tager testen i morgen fx – viser det måske noget andet. Men samtidig fikserer øjebliksbilledet også netop *dette* billede som et testresultat, der ikke står til at ændre før næste test, og som forældre og lærere skal forholde sig til, samtidig med at det indgår i kommu-

livssammenhænge og rækker frem og tilbage i tiden og ind og ud af testen, og som er med til at forme deres testdeltagelse,” siger Kristine Bagge Kousholt.

Selvom de nationale test er adaptive – dvs., at opgavernes sværhedsgrad tilpasses elevens faglige niveau på baggrund af besvarelsen af den foregående opgave – så opererer de med en lineær tidsforståelse, hvor eleven systematisk bevæger sig fra punkt til punkt uden at se hverken frem eller tilbage.

”I praksis er nuet udstrakt for eleverne og kan ikke gribes uden fortid og fremtid, og elevens testdeltagelse er ikke nogen undtagelse fra det almene vilkår: At mennesker gennem deres handlinger forbinder fortid, nutid og fremtid og deres liv med andres liv,” siger Kristine Bagge Kousholt.

Hvad er tid?

Tiden er et tema, der optager og udfordrer både fysikere og filosoffer. Den kristne middelalderfilosof Augustin skrev i sine *Bekendelser* (ca. år 379): ”Hvad er så tid? Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det. Hvis jeg skal forklare det for en, der spørger, ved jeg det ikke.” Tiden er på samme tid det mest selvfølgelige og det mest ubegribelige, og både teoretisk fysik og tidsfilosofi navigerer i dette paradoks i forsøget på at begribe det ubegribelige. Den franske filosof Henri Bergson skelner i slutningen af 1800-tallet mellem indre og ydre tid – mellem den ’strømmende varen’ (fra fransk: *duré* – noget der varer) vi oplever i bevidstheden, og den række af adskilte tidspunkter, naturvidenskaben opererer med. Et af hovedværkerne i det 20. århundredes filosofi hedder netop *Væren og tid* af Martin Heidegger. Værket er fra 1927 og har inspireret mange, ikke mindst den franske filosof Jean-Paul Sartre (1905-80).

Kristine Bagge Kousholt har fulgt elever i 2., 6. og 8. klasse op til, under og efter forskellige testsituationer, først og fremmest nationale test. En af eleverne, Rikke, var allerede under selve testen optaget af resultatet på en måde, der fik negativ betydning for hendes testforløb. Hun forestillede sig, at et dårligt testresultat var uundgåeligt, og foregribelsen af det dårlige resultat fyldte så meget hos hende, at hun nærmest gav op og klikkede sig tilfældigt gennem resten af opgaverne. Rikkens foregribelse af testresultatet kan betegnes som det, Sartre kalder et nærvær af fravær, forklarer Kristine Bagge Kousholt.

”En test munder selvfølgelig ud i nogle testresultater, men de er jo netop ikke dannet endnu under selve testningen. Når elever som Rikke er så optaget af resultatet allerede

»I praksis er nuet udstrakt for eleverne og kan ikke gribes uden fortid og fremtid, og elevens testdeltagelse er ikke nogen undtagelse fra det almene vilkår: At mennesker gennem deres handlinger forbinder fortid, nutid og fremtid og deres liv med andres liv.«

Kristine Bagge Kousholt.

under testen, er det jo ikke, fordi de bare laver en rationel kalkule af det mulige resultat.

Foregribelsen af resultatet – altså nærværet af det endnu fraværende resultat – er med til at skabe det, fordi det præger den måde, de tager testen på.”

Nærværet af fraværet er altså en slags samtidighed af fortid og nutid eller nutid og fremtid, der aktivt er med til at forme hinanden. Det er en anden forståelse af tid end den, der ofte underforstås i evaluering og testning, nemlig at tiden er en række af begivenheder, der følger efter hinanden i lineær rækkefølge.

”Det er naturligvis ikke noget, der er specielt for nationale test, men det er vigtigt at tage i betragtning, hvordan dette vilkår, der gør sig gældende i alle sammenhænge, netop også gør sig gældende i testsammenhæng og dermed virker ind i elevernes testdeltagelse,” siger hun og understreger, at den lineære tidsforståelse ikke kan undværes.

”Den giver os fælles fikspunkter i vores livsforløb. Men det er et problem, når den bliver entydig og altdominerende. Det, som casen om Rikke kan bidrage med, er for mig at se ikke, at hun har en problematisk individuel testadfærd, der bør optimeres. Derimod viser hendes særlige måde at deltage i testen på, at testdeltagelse er langt mere sammensat, end testens logik forudsætter,” siger hun.

Det rette tempo

I dag kan lærerne monitorere elevernes deltagelse i de nationale test. Formålet er at få den enkelte elev til at ændre testadfærd undervejs, hvis den ikke er optimal. Det kan fx handle om at justere på den hastighed, eleverne besvarer opgaverne med. I ministeriets vejledning til forældrene hedder det, at

”Det bedste råd til dit barn er derfor at finde et fornuftigt tempo, hvor han/hun kan nå at tænke sig om, men ikke bruger alt for lang tid på hver enkelt opgave”. Optimal testadfærd, forklarer Kristine Bagge Kousholt, er i denne optik at tage testen med den anbefalede gennemsnitshastighed plus minus.

”Men tiden går ikke lige hurtigt for alle. Den kan snegle sig afsted, og den kan løbe fra os – i en sådan grad, at eleverne er for længe om at besvare opgaverne. Men de kan også blive tilbøjelige til at skrue op for testtempoet, hvis de fornemmer, at sidemanden er nået længere, end de selv er. I stedet for kun at forsøge at få den enkelte elev til at tilpasse sig testens logik ud fra individuelle forklaringer og løsninger på det, ministeriet betegner som ikke-optimal testadfærd, må vi også se på, hvordan denne logik skaber bestemte vilkår for elevernes deltagelse i testen,” siger hun.

Aldrig kun et øjeblik

Børne- og undervisningsministeriets metafor om øjebliksbilledet skal formentlig løse den statiske forståelse af test og være et signal til lærere, forældre og elever om, at de ikke skal se testen som den endelige sandhed om elevernes dygtighed, mener Kristine Bagge Kousholt. På den anden side udtrykker metaforen netop en statisk tidsforståelse, der ikke indfanger, hvordan test er en del af menneskers aktive deltagelse i fælles sociale praksisser.

”Metaforen antyder, at elevernes sande dygtighed findes derude, men flytter sig fra øjeblik til øjeblik. Det indebærer en forestilling om, at testens øjebliksbilleder følger efter hinanden som punkter på en linje. At testen kan tage 1-1-billeder af givne øjeblikke og fryse dem fast som testresultater, der viser, hvor dygtige danske elever er. Men dygtigheden er sammensat, og et øjeblik er aldrig kun et øjeblik. Øjeblikket står ikke alene, men er altid gennemvævet af andre tider og steder.” ■

Læs mere:

Kristine Bagge Kousholt: Testtagingsmotivation som myte. At skulle ville det, man skal, så det virker. I: D. Bjergkilde et al. (red.): At skulle ville. Om motivationsarbejde og motivationens tilblivelse og effekter. Samfundslitteratur, 2019

Kristine Bagge Kousholt: Testing and time. I: Kyoku Murakami et al. (red.): The ethos of theorizing. International Society for Theoretical Psychology, 2019

KRISTINE BAGGE KOUSHOLT er lektor i pædagogisk psykologi på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i børns fællesskaber, deltagelse i og perspektiver på test og evalueringer. Hun underviser på DPU's kandidatuddannelse i Pædagogisk psykologi.